

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Regula Morum. Sive Dictamen Conscientiæ

**Babenstuber, Ludwig
Reichlin, Alphons
Hepper, Johann Baptist**

Salisburgi, 1697

§. II. Statuitur & probatur nostra, & communis sententia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39970

dubitant. Atque hinc etiam fit, ut homines valdè sapientes, & valdè insipientes rarò dubitent; illi verò, qui pollent ingenio, suntque sciendi avidi, sed vel sufficienti industria, vel discendi occasione destituuntur, frequentissimè dubitent. Nam ratio istorum est, quòd valdè sapientibus rarò desint motiva ad ferendam fixam de plerisque rebus sententiam: e contra valdè insipientes ac hebetes ut plurimùm laborant penuriã omnium motivorum tam sufficientium, quàm insufficientium ad iudicandum de alterutra parte contradictionis: nam & rarò de rebus incertis cogitant, & quæstiones de illis vix unquam sibi proponunt; multò minùs rationes examinant, vel aliquid de earum qualitate pronuntiant. Aliter se res habet in tertio genere hominum: nam isti ob sciendi desiderium, quo stimulantur, rationes in utramque partem sapissimè discutunt, sed studio, atque industria insufficienti. Unde solent abundare motivis pro utraque parte contradictionis, sed ad ferendam sententiam insufficientibus, & consequenter inducentibus suspensionem iudicii, atque adeò dubium. Ex his etiam patet ratio, cur dicere soleamus, eum, qui nunquam dubitat, vel omnia scire, vel nihil.

§. II.

Statuitur & probatur nostra, & communis sententia.

SUMMARIUM.

8. *Quandònam ex dubio speculativo oriatur practicum, & quando non?*
 9. *Licet aliquando operari cum dubio speculativo.* 10. *Nunquam autem cum practico.* 11. *Quomodo procedendum in deponenda Conscientia Dubia?* 12. 13. *Quale peccatum sit operari cum Conscientia practice Dubia?*

VIII. **E**x dubio speculativo regulariter, & per se loquendo semper resultat dubium practicum. Ita qui dubitat v.g. an liceat die festo iter agere? etiam per se loquendo dubitat, an id sibi hoc die

die festo sit licitum? Judex, qui dubitat, an liceat condemnare eum, quem privata scientia scit esse innocentem, dum per allegata & probata juridicè factus est nocens, etiam dubitat, an hunc reum sibi hîc & nunc liceat hoc modo condemnare? Fieri nihilominus solet, ut ob specialem rationem, vel circumstantiam supervenientem influxus dubii speculativi, ne gignat dubium practicum, impediatur per accidens, & ex accessu novæ rationis, ac circumstantiæ illud evadat practicè certò licitum, de quo speculativè & in universali dubitatur, an sit licitum? Ita in datis exemplis ille, qui dubitat de licitate itineris per diem festum agendi, potest practicè judicare, id sibi licere ob magnam necessitatem. Judex practicè potest formare judicium, fas esse condemnare ejusmodi innocentem: quia S. Thomas aliique graves Doctores tenent, id esse licitum. Et ita de pluribus aliis casibus est discurrendum. Jam

IX. Dico I. Licitum est operari cum dubio speculativo, quando illud adhibita morali diligentia vinci non potuit. Ita communis DD. Ratio colligitur ex dictis. Nam quisquis prudenter judicat, se licitè, & honestè operari, is licitè, & honestè operatur: sed contingit, ut speculativè dubius prudenter judicet, se licitè, & honestè operari, veluti constat in prioribus exemplis: ergo licitè, & honestè operatur. Confirm. Cum judicio speculativo de inhonestate operationis stare potest judicium prudens, ac practicum de honestate illius, eaque licitè exerceri: ergo etiam cum dubio speculativo. Conseq. constat ex paritate rationis: immò à fortiori. Antecedens, quod infra uberiùs declarabitur, ostendo jam breviter. David 1. Reg. c. 21. prudenter judicavit, hîc & nunc propter extremam necessitatem famis esse licitum comedere panes propositionis, quamvis absoluto & speculativo judicio judicaverit, id Laico non esse licitum. Pariter ob
similem

similem circumstantiam, & evidens periculum excidij, quod integræ nationi imminebat, Judæi 1. *Machab. cap. 2.* prudenter judicârunt, esse sibi licitum, die Sabbathi inire prælium, quamvis absolute, & speculative cognoverint, præliari die Sabbathi lege Mosaica esse prohibitum. Dixi autem in Conclusionem: *quando illud adhibita &c.* Nam si vel nulla, vel non debita diligentia in inquisitione veritatis ad vincendum, ac deponendum dubium adhibeatur, dubitans non habet rationabilem causam, ob quam ab illo discordet, vel non discordet in operando, & consequenter procedit imprudenter, seque temerè conijcit in periculum peccandi: immò operatur cum dubio practico, quod ex dubio speculativo necessario sequitur, nisi per diligentem veritatis inquisitionem speciale motivum illud variandi inveniatur.

X. Dico II. Nunquam est licitum operari cum Conscientia practice dubia. Ita communiter omnes. Probari solet primo ex illo Apost. *ad Rom. 14. quod non est ex fide peccatum est.* Id est, quidquid non procedit ex actuali dictamine, consensu, & credulitate, quod sit licitum, moraliter malum est: sed operatio, quæ fit cum Conscientia practice dubia, non procedit ex actuali dictamine, consensu & credulitate, quod sit licita; ergo moraliter mala est. Mi, constat: quia sic operantem destituit omne prudens judicium, quo judicet, se hic & nunc licitè, atque honestè operari. Secundo ex illo *Ecclési. 3. Qui amat periculum, peribit in illo.* Atqui operans cum Conscientia practice dubia amat periculum peccati, & quidem proximum; quippe cui liberè sese exponit eligendo actionem, de qua non habet majus fundamentum credendi, quod sit licita, quàm illicita: ergo in tali periculo peribit, & consequenter in illud se conijciens peccat. Nam eodem præcepto, quo prohibemur admittere pravum opus, prohibemur etiam amplecti proximam occasioem illius. Tertio, omnis
contem-

contemptus & vilipensio DEI, ac legis Divinæ peccatum est: omnis operatio, quæ fit cum Conscientia practicè dubia, est contemptus, & vilipensio DEI, ac legis Divinæ; ergo peccatum est. Mai. est certa. Mi. prob. qui absolute vult rem & operationem; sive illa sit prohibita, sive non: sive placeat DEO, sive displiceat, planè convincitur, DEUM, legemque ejus contemnere, & parvi pendere: atqui operans cum Conscientia practicè dubia ita se gerit: nam ipsi perinde est, sive offendat, sive non offendat DEUM; sive violet, sive non violet ipsius legem, cum liberè dubitet de utroque, nec habeat majorem rationem credendi unum, quàm alterum. ergo operans cum Conscientia practicè dubia contemnit, & vilipendit DEUM, legemque Ejus: ergo vera est mi. præced. Syllogismi.

XI. Corollarium I. In deponenda Conscientia dubia prudenter, & cautè procedendum. Vel enim dubium (sive speculativum, sive practicum) conceptum fuit ex causa dubitandi rationabili, vel irrationabili? Si ex causa irrationabili; contemni debet, deponique perpensâ causæ insufficientiâ, quod formaliter contingit per illud ipsum judicium, quo quis judicat, se vel non habere causam prudenter dubitandi, vel securè hîc & nunc posse operari irrationabili causa dubitandi insuper habita. Si dubium fuit conceptum ex causa, sive motivo dubitandi rationabili, deponi non debet citra alterius rationabilis causæ interventum; sed adhibenda est moralis diligentia in inquisitione veritatis. quæ si inveniri non possit, dubiûmque evaserit invincibile, licitè eo stante ad operandum proceditur, quando est speculativum. Si sit practicum, alia via non restat evadendi peccatum, quàm trita illa regula: *in dubijs tutior pars est eligenda*. Porrò quænam causa sit satis rationabilis ad deponendum quodvis dubium, an sola probabilitas? An etiam minor probabilitas? &c. infra videbitur.

L

XII. Co-

XII. Corollarium II. Qui operatur cum Conscientia practice dubia, peccat tali peccato, quale esse dubitat. Itaque practice dubitans, an actio, quam vult exercere, sit peccatum mortale? peccat mortaliter, si eam exercent: venialiter verò, si dubitet, an sit veniale? Rursus: qui dubitat, an peccatum à se committendum sit furtum, sacrilegium, vel adulterium? committit furtum, sacrilegium, adulterium, si operatur. Ratio est: quia tanto ac tali peccato quis peccat, quanti & qualis perpetrandi periculo se exponit: sed operans cum dubio practico exponit se periculo perpetrandi tanta, ac talia peccata: ergo. Sanchez 1. Decal. c. 10. n. 2. Sayr. lib. 1. clau. c. 13. n. 3. Bossius parte 2. tit. 1. §. 34. & alij. Quòd si dubitet in genere, an sit peccatum? tenendum est proportionaliter, quod dictum in simili supra de Consci. Erronea, Consentit Sporer tract. Probem. c. 1. Sect. 4. assert. 11. §. 1. n. 69.

XIII. Corollarium III. Qui dubitat, an persona, quam vult percutere, sit Ecclesiastica, eamque nondum deposito dubio percutit, is peccat mortaliter simul contra iustitiam, & reverentiam Ecclesiasticis personis debitam, teneturque hanc circumstantiam explicare in Confessione, esto, ille, qui percutitur, fortè non gaudeat privilegio Ecclesiastico. Similiter contracto matrimonio dubius de eius valore, si nondum adhibitâ diligentiam debitam ad inventionem veritatis accedat ad aliam, committit adulterium, tametsi matrimonium, de quo sic dubitat, sit invalidum. Ita docet Bonacina Disp. 2. de pecc. q. 4. pu. 7. n. 4. & 5. cum alijs, quos refert. Ratio utrobique est: quia illo peccato quis peccat, cujus committendi periculo se exponit.

ARTICULUS II.

Quomodo Dubia Conscientia sit deponenda?

Negotium susciperet immensi propemodum operis, qui singil-
latim